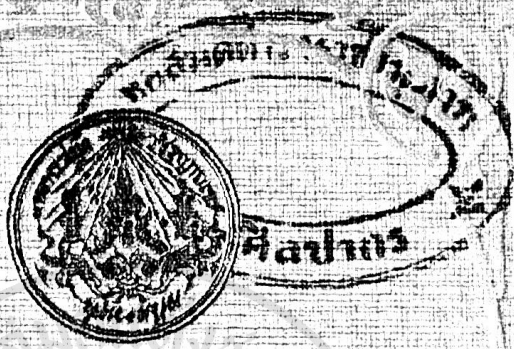

มหาวิทยาลัย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประจักษ์ศิลปาคม

โปรดให้พิมพ์

เมื่อวันพุธที่ ๑๐ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓

๗

ม.ร.ว. คำนวณ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจันทนา

โปรดให้พิมพ์

เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขที่. ๓๔.

เลขที่ ๓.๑๕๗

เลขที่

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005351761

คำอธิบาย

คำฉันท์มหาชาติ เข้าใจว่าเห็นจะมีทั้ง ๓๓ กัณฑ์ แต่ที่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครรวบรวมได้ไว้ยังไม่ครบ สังเกตดูฉบับที่ได้ไว้ สำนวนแต่งดูเหมือนจะแต่งในรัชกาลที่ ๒ แลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสำนวนกวีที่แต่งดีทุกกัณฑ์ แต่หาทราบชื่อผู้แต่งได้หมดไม่ ทราบได้บ้างกัณฑ์เป็นสำนวนเจ้านาย ผู้หญิงทรงพระนิพนธ์ก็มี ดังเช่นคำฉันท์กัณฑ์กุมาร ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านารัณนาทรงพิมพ์ ประทานตอบแทนผู้ถวายรอน้ำสงกรานต์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ปรากฏว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๓ พระองค์เจ้าหญิงอุบล กับพระองค์เจ้าหญิงมณฑาช่วยกันทรงแต่ง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านารัณนา มีพระประสงค์จะทรงพิมพ์หนังสือประทานตอบแทนผู้ถวายรอน้ำสงกรานต์ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ จึงได้จัดเรื่องมีบัตรคำฉันท์พิมพ์ถวายในสมุดเล่มนี้ ต่อจากที่ได้ประทานเมื่อ

๑๙

มัทรีคำฉันท์

๑๕ ข้าขอประนอมจิตรประนม วรหัตถ์ยังคมคัล
ในบาทพทธางค์คุณมหัน ตมทานภาเว
๑ เทโฆวโรฤทธิกีโปรค ชนชาติโลกเ
โฆวาทศรศีธรรณเว รศธรรมสังสอน
๑ ลุลาภบ้ำบักมลโม หและโทษอันตร
ชานทุกขโรคณนิกร ก็ลุลกลนีโรธัง
๑ ถวายกรบวรคุษฏี อภิวันทธรรมัง
ทั้งโสทรประสาทสวณัง รศธรรมคณา
๑ ขอถวายประนตบทวเรศ คุณสงฆอัมมภา
คิของคสาวกมหา สวคิษยพทธางค์
๑ เสรีข้าประนอมจิตรมนัส วรวิทนไทรยางค์
ศรัทธาประคิษฐอุตมาง ควิสุทธิสถาณค

- ๑ แล้วข้าก็ขอรุณชูลี้   คุณสารุอาจารย์
ซึ่งสอนประสาทศิลปการ   ก็ไต่ย่ำรุ่งเวียน
- ๑ ขอกล่าวคดียุบลโคย   จิตรแจ้แก่พาเหียร
ไช้ชาญชำนาญสุขุมเพียร   กลกาพยไวยหาร
- ๑ ข้าขอประพฤติกลฉัน   ทจำนองยพิสการ
เปนเอกเทศคอนมาน   มนสิการโคยบล
- ๑ ครั้นจักวิถารอรรธกถา   สติข้าตลงนงน
มั่งคั่งตามพลาพณินพน   ธิมัทรีเป็นเชิงฉันท์ ๗
- ๑ ปางไทรธิเบศร   วรรณนักษรรวม
ทรงนามพระเวสสัน   ทรบรรพชากร
- ๑ กับสองพระองคเหา   รัสราชสนทร
นัองท้าวมัทรีอร   อรรคเรศดวงมัลย์
- ๑ เนาในกุฎีทอง   ศิลสร้างบำเพ็ญทาน
แสงโพธิญาณ   ผลแผ่ผดุงธรรม

๑ สมาทานจัตุรพรหม	มวิหารโคยกรรม
โคยคายสาบร	พประพฤคิก่อนกาล
๑ บมไท้จะเอออิม	หฤทเยศุบาล
แสวงโพธิสมภาร	วรหวิงส์พิณญ
๑ ส่วนไท้ทรีท้าว	ธประพาสโคยผล
ไพโรสาณศัตระกูล	ผลพฤกษณานา
๑ ภายหลังทชช	ชกส์ทราชา
ขอสองกุมาร	ยพราชเพอนเชญ
๑ จอมจักรชเอออวย	บวิจักทชเอน
ทานท้าวธำเพญ	ยตรทานโอฬาร
๑ ท้าวทรงสีโณทก	อัครรยักยันทาล
ท้าวจักรลาพาฟ	ทศทิศโกศลหล
๑ ปางเอ้ากลิดา	มรรคพาษพาคล
จองหงบคำรามรณ	กักระโซกกระชาทโยย

๑ ส่วนสองตรุณเรศ	ปรีเทวอิตโอย
ท้วยเฝ้ากระทำไพ	ก็กำสรกกำศรวญคราง
๑ หวากหวัตกระกริธร้อง	ก็พิลาปละห้อยพลาง
วิงวอนชรอ์อันกลาง	มรคาพนาลี
๑ ยิงวอนก็ยิงหวก	ขมิไค้จะปรานี
ขู่เชิญทวาคคี	ก็ตระคอกตระคั่นคำ
๑ ตรากตังทีพากร	จรเหยียบปลาลำ
ขอกยัษระกำจำ	จิตรเจ็บก็ร้องรน
๑ สองเทิรคำเนรตาม	พฤคิพรหมณกลางพน
ฆราวาผล	ธกัอดกำหนดนมน
๑ คึงสนธยากาล	วรราชสองสม
นอมเคียรคิโรกม	อภินันท์สัจความ
๑ กรรแสงพิไรรำ	สุรเลียงก็เย็นยาม
ปางสังคคิตาม	วรอรธอันมาน ๆ

- ๑๖ ฝ่ายฝูงเทวดาในวนาศิขรธาร
แถวพฤษภินสาร สำเนียง
๑๗ นานาเทวก็เยี่ยมพินาณพิมลเมียง
เพยมแฝงตำแหน่งเคียง ก็มอง
๑๘ บ้างเยี่ยมบัญญัติศุภพารจำนอง
โคกเคราพิบากของ ขนิษฐ
๑๙ ฟังเสียงสองขพรราชสังขบลกิจ
เย็นเยียบสังคีตพิศ ควง
๒๐ ปวงเทพครันทนาศักดิ์บิภักดิ์ทรง
กรรแสงประคองค ทำลาย
๒๑ บ้างทวยเทพยสอนถ้อยพระกรวาย
ทรวงโถมนัสชาย ชำเลียง
๒๒ เห็นสองเสด็จยวยาตรฝูงอมรเคือง
แค่นขัตติยปลกเปลื้อง รทก
๒๓ แล้วปฤกษาคณเทพยคาจิตรสลก
เรากัปประพฤติพา นใด

- ๑ เสด็จมาแล้วพระมัทรีวิธหาผลครไล
 คืบสู่สำนักใน ยนาน
- ๑ แต่บังกาลทิวาขยลวรกุมาร
 จักทูลสนองสาร ขพิตร
- ๑ ภรรคาท้าวธกัแจ้งคคักิจนกิจ
 โดยราชประสาทสี่ท อพิพรหมณ์
- ๑ ส่วนน้องท้าวเสนหในบุตรก็จะตาม
 รอยบาทพวงงาม ทรบัต
- ๑ ไอลังสารพระพริจะเสวยทกขมนัส
 ป่านขมชิงกัต อลัญ
- ๑ เราควรรคิตกกลเบี่ยงอุบายยบลพลัน
 อย่าให้ธมาทนิ ทิวา
- ๑ ปางนั้นเทพยผู้เชษฐทรงฤทธิมิหิมา
 มีพจนบัญญัติ ประภาศ
- ๑ ท่านทั้งสามวรเทพยมีพลอำนาจ
 เร่งไปนฤมิตรอาต มตน

- ๑ หนึ่งเป็นสัหฺวราและหนึ่งพยัคฆรณ
 เลือเหลือ่งคำเกิงกล ประเภท
- ๑ สามสัทฺถวคฺคสมรรคาพนพฺพทฺเรศ
 เอนอิงประชุมเกศ สกฺก
- ๑ แม้ยังไปยั้งคตฺตวกรณนํทริย
 จักคั้นประเวศวิสน คิขร
- ๑ ท้าวเธอจะมีมณฺฑลสํสฺสาพณวอน
 ขอทางธออย่าจร กระจไคล
- ๑ ต่อเพลาคคีแสงอร่ามรัศมีไข
 จิงหลักลิลาไคล บัระทาง
- ๑ จงเชิญช่วยบริรักษไภยมณฺฑคกลาง
 ไพโรพฤษเสอสง ลำพอง
- ๑ นานาสัทฺถวร้ายระเริงจิตรคนอง
 จงเร่งบำบักปอง ประหยัต
- ๑ แม้ยายีพระมัทรีชวงคตพิบัติ
 โดยนิกถาอรรธ ธิบาย

๑ ส่วนสามกระษัตริยวงศ์เจ็ญยบลสาย
สวาทท้าวธรรางวายน พระชนม์

๑ ท้าวทั้งสามก็จะทรงวิศกเหตุยทน
โคกเค็รวักงานน พินาศ

๑ การก่อเกื้อวโพรญาณก็จะบาราศ
จักสญตระกูลชาติ พุทธวงศ์

๑ สัตว์ทั้งหลายก็จะหว้ายกระแสนลณกลาง
สงสารนิราสทาง นฤพาน

๑ อนึ่งโสศเทพยเจ้าทั้งปวงก็จะประหาร
ทวยพนสามาญ คำเนียร

๑ สามเทพยพึงวรเทพยกล่าวยบลเกียร
ยลชอยประนอมเคียร คีโร

๑ รัชัญชาศิริสาธเทพยอุทโม
สำแดงนภาโว ตระบัก

๑ ไคยเทพยท้าวมีฤทธิมมีพนตรัส
เสด็จสามคณาสัตว ก็กล

๑ ทางสมเด็จจรรวราชสุนทรวิมล

เคยเสด็จประพาสผล ผลา ฯ

๑ ปางนั้นอนงค์นาฏ วรราชชายา
ชาเขนยทรมามา มัทธิให้ผู้ภักดี

๑ เสด็จโดยค้ำเนรแสง ผลพฤษอันมี
เขตรแคว้นพนาลี อภิเสาะละเลาะคง

๑ ทรงขอกระษากชก ผลใส่กรรเข้าลง
ล็กเลมแลลลของค กี่ชำมลักชำเลื่องหา

๑ ปางเกิดมหัศจรรย์ จลาจลโกลา
เพื่อเหตุบุญญา กี่วิยคัลเปน

๑ ทวีตศทศาภาค กี่ชรอุมพยัยเย็น
หลากกลางขร้างเห็น วิปริตบรรณกาล

๑ หฤทัยรหาวคหวัน พระกายสิ้นตระกกกาล
กรรเข้าแสรกคาน กี่วิยคัลลคกัน

๑ ทั้งเสริญและขอเคย กรรกกี่หลคพลัน
ทรงพระวิคคกัน จิตรณิกประหลากกลาง

๑ พระเนตรทั้งซ้ายขวา	ก็กระหม่อมระวีกราง
ทางพฤษไพรกลาง	ก็อภัยวิบัติกลาย
๑ พระพรพฤษทรวงผล	ก็พิกลโหดหาย
เพื่อกองพวงผลการาย	ทุกกึ่งก้านตระการกล
๑ ลางเหล่ากำหนดคอก	ยมิทันฤกษ
กาลเภทพิกลขล	ผลตกยเคยควร
๑ นางท้าวกรีขร	ผลเก็บจะถ้วนจวน
ส้ายันหยาเนยวน	จรดุมคลุ้มขมิวไพร
๑ แสงสรีโยคัย	จรดขลุ่ยเมรุไกร
พลขันธ์รียไศล	จรดสาวพระบาทมา
๑ พยพาลมฤควา	มเหสีภิเษก
ขบเปรมสำเนียงปรา	กฎครนสภักททาง
๑ ซายาตระหนกใน	หฤทัยธองขนาง
หยาขยันกำสรดพลาง	ส่อนร่ำรำพรรณไป
๑ มรรคาทวาร	กฎยังขำงายไฉน
แล้วเข้าประจวบไทย	จิตรบาทพาหา

- ๑ ไธสงสุทาแม่   จะชะเง้อห้อยหา
 สายัณห์เคยมา   ประจำคอยจะมุงมอง
- ๑ คอยพลางจะเล่นโดย   จิตรทราชมคนองสอง
 ฝุ่นทรายจะปรายกอง   วรกายจะมีวมอม
- ๑ แค่นี้และน้องนั้น   ขวัญบานบำรุงนอม
 ซาลิจะออกอม   เส้นหนึ่งประคององค์
- ๑ กุหลาบทั้งคู่   สขเคยในสระสง
 จากถิ่นท่าลัดลง   ในเขอกตมก็เลี้ยวศรี
- ๑ ยากเย็นล้าเคียดใน   พนไพรพนาลี
 จนชบพระอินทร์   ฦวมางสโรยรา
- ๑ เพลากันหาเคย   จะชวนพิลาศลา
 คอยแม่บเห็นหา   จะรำเรือกตัวอยากนม
- ๑ สดคอยจะชวนกัน   จรดพระอาศรม
 จะเปลี่ยวหฤทัยกรม   ทุกขสองจะวิงวอน
- ๑ บิดุเรศจะปลอยโลม   จะตระโหมตระลึงอร
 ขย่ำทุกขอาหาร   จะชวนฉนั้นผลาผล

- ๑ เสวยพลาจจะเคี้ยวสร้อย จะละห้อยพิไรวรณ
กว่าสองจะลุ่มชน นนี้แล้วจะหลยไป
- ๑ โอ้อาตมามา คลื่นประววยไภย
จะหลีกจะลักไฉน จะพินพาลเกอยเกิน
- ๑ มรรคาก้แคยคัย ประจแต่ผู้เตียวเคียร
ซ่ายชวาก้ไทรกเทริน ละหารห่วยคิริตง
- ๑ คิคหลักยพันภย ธักปลงกรรเข้าลง
ยอกรภิวาททรง สรเสียงพิไรวรณ
- ๑ ข้าแต่ตระกูลชาติ สัหราชองค์ขร
ใหญ่กว่าคณากร จัทรบาททั้งปวง
- ๑ เชิญรับประสานหัตถ์ อภิวันทขำยวง
อันเกิดแต่ในทอง จิตรน้องจำนงปลง
- ๑ หนึ่งขำมัทรีหน่อ มัทราชใหญ่ยง
เป็นอรรคเอกองค์ มหิณเรสุรย์
- ๑ คีของค์พระเวสสัน ครหน่อพทธางกร
จากนค้เรศบุร วยาทรบุทรขำเพ็ญผล

- ๑ ข้าใช้ คือเป็นศิษย์   สุจริตแต่ข้าคน
 เกี้ยวแสงผลาผล   ปฏิบัติพระภักดา
 ๑ ไธสันธยายาม   ธิบดินทรวาชา
 กบัสองกุมาร   จะเสวยผลาหาร
 ๑ หนึ่งข้าทูลเรศหา   ผลพฤษไพโรสาท์
 ไถ้มาก็มากมาย   สรรพสิ่งอันโอชา
 ๑ นื่องนี้จะแบ่งปัน   คำนัลยครุฑา
 ต่างคนจะไคลคลา   คฤหาสน์นักตน
 ๑ ฝ่ายพระชมบุตร   ภรรยาอันโสภณ
 นื่องใช้จะไคยล   ยตรทั้งสวามิ
 ๑ เื่อพทั้งสามจง   มิตรภาพปรานี
 เจริญเชษฐหลักลี   นุษใช้จะไคจรร
 ๑ สามเทพยครันสัคย์   พจนายพาวอน
 ขอทางอนาทร   ทกขท้าวพิโรไป
 ๑ สรรเลียงสำเนียงนาง   ก็สนั่นเสนาะใน
 กรวรรณเทพยมีใจ   ทกขเพทนนาง

- ๑ จันทราวารเรือง ทิมมพรพิถทาง
 เทพยท้าวคำวิฬกลาง จรรจากสถานไป
- ๑ พลังช่วยขำบัลลว จิตรบาทคนองใน
 ห่อนให้มไภย อันตรายก็พลอดปวง
- ๑ แล้วยุฬมานมาศ สุขสมเกษมทรวง
 เปรมปรีดิ์ทุกดวง วรเทพยเทพา ๆ
- ๑ ซาบายลสามสัทวกลา หลีกจากมรรคา
 ก็มโนเอมอร
- ๑ ท้าวทรงหาบผลวิจร ท้วยแสงศศิธร
 กระช่างจำรัสพนสนธิ์
- ๑ หวันไหวหฤทัยนฤมล เล่นพักไถยวกล
 บรมสกกาลังชาเขนทร์
- ๑ ถึงทงกรมขริวเณ อาวาสตรรายเตรน
 พระเนตรร่ายสอชหา
- ๑ ทูลองเขารสปวรา เคยคอบยมารกา
 วันนบเห็นหายไฉน

- ๑ เย็นสรท้านทอกลอนหญไทย ฟูมฟายชลไ নয়
แลเพียงพินาศวางวาย
- ๑ ไอ้สองเคยมาเล่นทราย ก่อของกอบปราย
แลมอมขมีสมประที
- ๑ ครันเหลือบแลเห็นชนนี้ มีความเปรมปรีดิ์
ภิรมยเริงหรรษา
- ๑ วังแซงแข่งเคียงกันมา เขยชมมารดา
แลแม่ก็ชื่นชมสอง
- ๑ กุไปตกทรายทรายคนอง เหลือบแลแม่ปอง
มโนกำเรบลองเชิง
- ๑ โกงทางหุ้ช้นบรรเทิง แล่นร้องวานเริง
ประโยชน์ด้วยคนอยากนม
- ๑ ไอ้เพื่อนเชื้อญาติรามชม จงมาเสวยนม
ให้แม่ยืนเฝ้าทุกข์ทน
- ๑ สองเคยเล่นเล่นอลวน รอยบาทบุคคล
ยังเรียงช้างวิมกุฏ

- ๑ กุณฑลทัณฑ์ทศชาติชาตรี รอยบทรล
 เสมอเป็นแถวแนวเนิน
- ๑ โนนกองทรายสองสมเจริญ กอบกองเล่นเพลิน
 แต่สองกุมารห่อนเห็น
- ๑ ทุกวันแม่ลูกล้ำเคญ ไปเข้ามาเย็น
 จิงไค้ผลาเลียงกัน
- ๑ ตามความเข็ญใจขบถย์ ละสองแม่จันทร์
 แท้พลน้องสองสงวน
- ๑ ค้อลูกนกทั้งคู่ควร เข้าแม่แปรปรวน
 ประเวศวนาอารญ
- ๑ หาเหยื่อเผอขอนลูกตน เหมือนอกเจ้าทน
 วิบากทวยจากมารทา
- ๑ แต่เข้าคึงเท่าสนธิยา ไธร้อยเวรา
 ทั้งสองสิ่งไคตามผลาญ
- ๑ จิงบําราศเวียงวังสถาน ไธสุริย์ศฤงคาร
 ทั้งญาตีประยรวงศา

- ๑ สองเป่นเพื่อนไรรู้มารดา อนิจจาจรมา
พระกายด้วยแม่จำจน
- ๑ แม่ลูกล้ำยากยิ่งคน ประดาษทุรพล
ไกรรยแลพันแสนทวี
- ๑ ทุกวันเข้าเฝ้าแม่มี ความชื่นเปรมปรีดิ์
ด้วยเจ้าทั้งคู่คล้ายทรวง
- ๑ โอ้ฝันแม่นใหญ่หลวง หลากกลางทั้งปวง
อุยต์เปลี่ยนเปลี่ยนใจ
- ๑ แม่มาหาสองหายไผ หาแห่งหนใด
บเห็นยพาลาวธ
- ๑ เอะผ่นมารดาอัครวรย์ รอยแม่นเหมือนฝัน
กระมิ่งงงข้ามกลาง
- ๑ เออโน่นผลตมกลิ้งกลาง ทวายอุอาจนาง
ฉงนหฤทัยเทพ
- ๑ นางท้าวกรรแสงแสนทวี รอยกรรมาก่อนมี
มั่งทรงเครื่องเชิญไ

- ๑ ผันแปรแลพลงรำไร   ใ้สองทรมไวย
ประพาสค่ายลหอนเกลย
- ๑ ใ้อรกัณหาแม่เอ้ย   แม่มามาเสวย
พระณันอันเต่งเต็มทรวง
- ๑ ที่เล่นเย็นเจียยหนักวง   จิตรแม่รลง
รลงรฤกสองสมร
- ๑ มาหาแม่เด็กขังอร   อย่าให้มารทร
วิตกกำสรคโคก
- ๑ ไทยแม่เพียงเจ้าโกรธา   มาคลาศเวลา
ขภัยอย่าเคียดคำรณ
- ๑ สงสารท้าวเสวยทุกข์ทน   แสงทุกค่ายล
บพยพระหน่อนงพาล
- ๑ ผันพัศตรพิลาปแตกาล   ทรงเลียมขอคาน
แลหายผลาผลจร
- ๑ ถึงอาศรมบทยวร   ปลดปลงหายคณ
ในที่สำนักโรงฉน์

- ๑ กระทบกลีลามาลัน ถึงถวายนวัน
สมเด็จพิตรภรรคา
- ๑ พलगฟายอสุชลธารา ทูลถามกิจ
ก้วยสองตรณมณ
- ๑ สรวมชีพข้าบาลยกุล ฉันทไต้ยัด
ยุพาทั้งสองสายใจ ฯ
- ๒๘ ข้าแต่ญเบศร์ ขอทูลถามเหตุ กาลเกิดกลไฉน
สองหน่อน้อยนาถ ประพาสแห่งใด หาห่อนเห็นใน
เขตรแคว้นอาวาส
- ๑ กาลก่อนมัทรี คั่นสู่กฎ ย่อมยลสายสวาท
เล่นเล่นบรรเทิง วันเรึงใจนาถ พलगคอบข้าบาท
ข้างที่งกรรม
- ๑ วันนั้หลานัก โอ้สองสครัก ชาติคอบเสวยนม
ข้าห่อนพานพบ สบสองทรมามชม อูระระบม
เกรียมกรรมพางวาย

๑ คันทันณมิตร อัครวิปริต ข้าไท้แดลงถวาย
 แต้นำถกรรมัตริย์ ท้าวตรัสทำนาย สุนิบบรรยาย
 เปนประจิมมา

๑ ข้าทรินณมิตร ไปไว้วังจิตร ทุ่งทูลราชา
 ฝากสองสุริยวงศ์ ขอทรงกรุณา อย่าให้ลี้ลา
 เล่นไถลกุญ

๑ พุกพลางรำให้ ชลเนตรหลังไหล รำไรโคก
 ไอลูกรักแม่ กัณหาซาลี นิ่งให้ชนนี้
 พิโรธจวน

๑ แม่มาแต่ย่า เคยได้เสาวนา สร้อยสองสงวน
 ทรงจำเรียงวัย ถ้อยถ้อยขบครวญ ผลิตานเสียงนวล
 แจ้วเจอยกล้อมกลม

๑ เสียงสองฉ่ำเฉื่อย แม่ฟังคล้ายเหนอย ชูชนอารมณ์
 ฟังเสียงสกุณา กาไกรระม สาลิการามย์
 เริงร้องเรียกกัน

๑ แก้วโกกิลลา แหกเต้ามยุรา ไนรีเบญจวรรณ
 แหวกขวานกระสา กทาเขวั้น นางนวลฉัญฉัญ
 จักรันเรไร

๑ ฝ่ายฝูงมฤคมาศ ร้องก้องอาวาส ต่างต่างเฝ้าใน
 ละมั่งละมาศ ผกผาคคลาไคล ฟานร้องเพรียกไพโร
 กวางทรายรายเรียง

๑ เลี้ยงสองเขาวเรศ กบิลตัวต่างเพศ ประหนึ่งสำเนียง
 คือการมหรศพ ตระหลดยาเสียง ออของคณิงเพียง
 ประโคมภูบาล

๑ วันนัสสังเขิน อาครมวายุวัน สุธเลี้ยงกุมาร
 เขินทั้งเลี้ยงสัตว์ สังกเจียบเปรียบปาน ป้าข้าคงคาน
 บาร้างแรมคน

๑ โอ้อรรนถยานาถ ฤาเจ้าประพาธ พินาศม้วยชนม์
 ทวยภยอินทรี ชนม์เขของบน เวหามายล
 นวดยคายไป

- ๑ ก็นเป็นภักษา โอ้เจ้ามรณา จงประจักษ์ใจ
 ขอแม่พานพย ทรากศพทรมไวย เกศกายสิ่งใด
 สักสิ่งสำคัญ
- ๑ โดยแม่สังเกศ เสี่ยงใจเห็นเหตุ ทุกสิ่งสยสรวพ
 รอยสองยุพิน สดชื่นชีวัน แม่นแท้เที่ยงธรรม
 จึงเจ้าสูญไป
- ๑ อ้าพระขึ้นปก ฤาสองทารก นอนเล่นภายใน
 ภาศรมแต่เย็น เคลือบเคล้นหลับไหล ข้ายาทสงไสย
 หลากใจจันทน์
- ๑ ฤาขาทองกช ตรัสใช้เฮอร์ส ทั้งสองนฤมล
 นำชาวสารราช ทูลบาทบุคค จอมภูมณฑล
 ไอยการาฉินทร
- ๑ โออันหนึ่งเล่า พระผู้ผ่านเผ้า แต่จากฉานินทร์
 ย่อมโปรคปรานี มัทวีลยิน กับสองยุพิน
 รักดีโดยไท

๑ ยักันนฤบาล ห่อนเอนโองการ คำรัสตรีไส
 คึกคร้าย ทั่วสองสายใจ มั่นคงซึ่งไป
 ฉันทิอัครรย์ ฯ

๑๖ นางท้าวรัตนทศบาลย์ พิโรราพรณ
 พิลาปพลาบงคมูล

๑ ทุกขข้าครานอาทร ร้อนในอกปุน
 ผ่าวจะปมไทรมทรค

๑ ไฉนล้าชากกายนช ทั่วอภัยทร
 ประจากอราชาวรรณ

๑ ชีพข้าบริวารกร เห็นจักเมื่อนรณ
 พินาศสิ้นสศแตก

๑ เพราะพระขมิโปรกปรานแปร วรพักตรเลงแล
 แลนึ่งบพร้องพรายคำ

๑ ทุกชั้นนี้พญเญยงกำ เวิบริณจิตรจำ
 พินากเป็นสองภาคพล

๑ อุประมัยเหมือนชายอาทร เกิดวรรณโรคคุณ
ในทรงแลเจ้ายายลย์

๑ พิชกาพกำเวียรอนัน ทุกซ์เพียงชีวัน
ชีวันม้วยด้วย

๑ มีชายหนึ่งร้ายราว อิฉาบาย
ก็แสดงชงบนเลิศกา

๑ ทงต้องผายข้างอ พิชผ่านกลุมคือ
ระม้วยชีวันตรอนรอน

๑ เจ็บนสองฝ่ายอาวณ ทั้งข้าจร
แลทุกซ์เป็นสองสถาน

๑ จักเป็นข้ายาทยทมาลย์ ไปภายหน้านาน
นั้นเห็นจะสิ้นสูญไ

๑ ด้วยทุกซ์โทษซ้ำเหลือไกร ถ้าท้าวบมิไซ
คักให้แจ้งมาโน

๑ เห็นชีพจักจากกาโย ในปางอรุโณ
ประจักษ์ในเบื้องบาทา ฯ

- ๑๕ ๑ ปางนั้นพระบาทพิตรพัง พจนาคถชายา
 กรรแสงสื่อนหฤทยปรา รกด้วยพระหน่อนาม
- ๑ แม้เรามีตรัสยบลแต่ วรราชนงราม
 นื่องท้าวจะมีวิตกความ ทุกขแทบทำลายลาญ
- ๑ ท้าวตรีคำวิหิกคิกิ กลอันประหารผลาญ
 แห่งโคกพระจะตรธาน ทุกขนั้นจะเคลอนคลา
- ๑ สิ่งใดจะเจ็บจิตรสตริ แลจะมีในโลกา
 เขอแต่คตภิรมษา รุณโทษหวงหึง
- ๑ เห็นแท้ก็แปรพิมลพัศกร กลคือพิโรธรัง
 แล้วตรัสคำวิสนิพิง ยลแยบขยายกล
- ๑ เจ้าใช้ธิดาขมนาม มัทราชโสภณ
 กอขเกียรตยศฤทธิพล ขริวารยศาสม
- ๑ อนึ่งเจ้าก็มีพริภาพ วรศุนทรารมณ
 ทรงเบญจลักษณอุทม สิริยิ่งสตริไกร
- ๑ โลกภาวะบิอกฤติพระนาม ยศศักดิ์อิรไทย
 เรียมใช้ก็ยลหฤทัยใน นุชนาฏแต่เคิมคิ

- ๑ ปางจากขรินทรพิศาล   วรรณาชเทพี
 สู้เสียดสนมสมขันธ์   จวโดยคำเนิรเชื้อ
- ๑ เป็นเพื่อนพเนจรวิบาก   คุณชอบล้าเภาเพ็ญ
 ทั้งใจจ้านงพระนชเป็น   อัครเอกองค์
- ๑ เป็นเพื่อนบำเพ็ญกุศลศีล   วรรณิญาณยง
 สืบสร้างสมภารนิตยปลง   จิตรไวยพระไทรนาง
- ๑ ห่อนแจ้งคฤกลอุบาย   จิตรท้าวจกจาง
 ครั้นเข้าก็ฝากยตรวราง   ธิกพลางพิรากล
- ๑ ทำทุกขเสร์จิกรมยเปรม   หฤทัยนฤมล
 ยมพลางกรบยบทจรล   วนพฤษณินยวน
- ๑ แม้ชาติเชื้อขรยชา   ยมิแจ้งตระแห่นนวล
 หากเรานิมีจิตรประมวล   กลทราบคฤคัล
- ๑ เออธรรมคำพนคิขร   ยมิร้างนिरาชน
 หนึ่งวิทยารพิมล   คณต่างคณาคลา
- ๑ หนึ่งพรานพเนจรเรศ   วนเวศพนาทวา
 นักสิทธิทรงคุณวิชา   จรเลมผลาหาร

- ๑ แม้ท้าวธวัชประทุษฐา มกล่วงมีฉาจาร
คือใครจะบลกกลยพาล ประพฤติอัปประมงคล
- ๑ หนึ่งพฤกษมีผลก็กลาค ขมิเกอบช้างายพน
ปริงปรางมะทรางผลอนน ทอเนกกายคา
- ๑ โดยท่วนมัทรีจรจะเกีย ผลพฤกษคินคลา
แต่ก่อนยังวันรวทิวา ก็จะได้พ้อครันฉัน
- ๑ นเนอจริงจรแสงว ผลไม้อันหวานมัน
ชอยเชิงธัญยาภิรมยฉัน มธุรสชานชม
- ๑ ปางไกลสอันผลก็ต่าง ขมิเคยประสยสม
พิงพยก็ยอมจิตรภิรมย์ ธกัเทยวประพาสเพลิน
- ๑ เข้าคั่งทิพากรและคัย รัศมีศศิเหิร
ใครเลยจะเหมือนนชคำเนิร พนพฤกษลิมหลัง
- ๑ ปวงหญิงอันมีจิตรสภาพ ขุตรมานและผัวยัง
เหมือนเจ้าและเขาก็จะร่ว้ง ขุตรสามัคคีครอง
- ๑ มาตรแม่จะมีกิจครไล จิตรเขาก็ตรึกครอง
ชาลัษฏาบุษกรและปอง ภรรวาทะมาพลัน

- ๑ นี่ช่างกระไรททยเจ้า จรชมพนมวัน
 ลืมเพื่อนกู่และบุตรอัน อรอยู่ในศาลา
- ๑ มาสาระของกลเสน หก้าสรทกำศรวญา
 ลูกหายและทำทกขพิรา กลใครจะเชื่อฟัง
- ๑ ขอเออพิบากบรรพโพน สมองฝันราสวัง
 มาตั้งสมาธิวิริยง ผลพรหมจรรยา
- ๑ เพราะเราอนาถบมีมี พลพรรคโยธา
 สิ้นเคชสิ้นฤทธิวิรา ทวมานแต่เดี่ยวตาย
- ๑ เจ้าจึงกำเริบประพฤติโม หประทุษฐทำลาย
 แม้เราและยังสขสขาย จิตรในนครจร
- ๑ พระเคียรศิโรศวรรมัทรี ก็ระชาตพินาศมรณ
 เพราะทวยพระแสงขรรคระรอน ชีวิตท้าวประไลยลาญ
- ๑ ท้าวศรีศักรสกิจขยบล กลไ้เป็นไวยหาร
 โลกเพอจะห้ามศขมคาล ทกขท้าวธโคกคัลย์
- ๑ แล้วท้าวกันงมคัศวรส์ กลเคียคค่านึงทณท
 ไทยซึ่งธมาขรวิน คลต่อพระสนธยา ฯ

- ๒๙ ส่วนไท่ท้าวราชการทา ส่วนพจนสา
มีชัยบัญชา ประมาทองค์
- ๑ ห่อนไค้เคียกเคื่องตำรงปลง หฤทยวรอนงค์
วัยไล่เคียรลง ตระบักกาล
- ๑ ค่อยคลายไท่มนัสสงพาล ธิกัพนวิถาร
ทูลสนองสาร พระภรรคา
- ๑ ไทษาข้าบาทบริจา สหสและคณนา
สรวมชีวาตมา อภัยโทษ
- ๑ ท้าวบริภานุชไยไกรธ กุลจิตรพิโรธ
เวรวิบากโทษ จำองนาน
- ๑ ขานควายกัแจ้งการ วรยทนฤบาล
ยลยพาพาล แต่เพรงมา
- ๑ สัตย์ไว้ด้วยเทพยหิมวา วรทิพนยนา
สิทธิศักดิ์กา พยานยล
- ๑ หนึ่งใช้เลี้ยงอิงคณังคต ขพิตรสวนกล
ยินตระหลบกล ฤฎิฎา

- ๑ สามสัตว์ต่างชาติเลิศญา พยัคฆ์ปี่คือ
 สัตว์อีกหือ ฤหรณา
- ๑ พยัคฆ์ในขวางปรัดกาลา ศศิธรรอา
 กาศังลา ประจากทาง
- ๑ ชนึ่งเกิดอัครรย์ในป่าปาง ผลพิกลและนาง
 เมฆเกลอนกลาง ชรชัยทิศ
- ๑ ข้ายาทหวากหวนต์ลึงคิก หฤทยวิลลิก
 ยลรำพึงคิก กัปรารมณ
- ๑ ถึงสามกระษัตราในอาศรม วิตกรประนม
 เทพยทุกกรม อำเภอฟง
- ๑ สรวมศุภสวัสดิ์สุขมง คลชยชยง
 คุ้มพระบาทงส์ และเอารส
- ๑ ไข้ข้าทูลราชคัมคค จิตรพิกลชยถ
 ฤพระองค์พา นโองการ
- ๑ สัตยข้าชอนาถบาล พิรณกการ
 แม้พิรุณญ ชีวาวคัม

- ๑ ซึ่งโทษมาผิดกำหนดคณาศบพิตรบรมนาถ
 ึ่งประธานราช ชโทษา ฯ
- ๑ บ้างขึ้นสนมนาฏ วรราชมีทรีชา
 ษาทุกคคัปภา รกโทษวิงวอน
- ๑ ญเขศวร้งโปรดปราน วณาประกาศ
 ษาเอนทรอาทร ทกขทูลพระบาทบงส์
- ๑ แต่ข้าพระบาทเป็น ขริจาวรวงศ์
 แต่เยาวเท่าทรง ขรรพชาวนาสถาน
- ๑ ห่อนเคยพิโรธข้า ขริภาษนาการ
 ึงเพียงประมาทมาน กลนบม็เลย
- ๑ บ้างจากขริร่วมย์ สนมโตพระองค์เคย
 โปรดปรานกัทานเฉย จิตรห่อนกคัณญ
- ๑ ยามท้าวธดกไว้ ขมิใครเป็นเพื่อนญ
 เขศวรแต่มีทรีดู ขมิไต้กัโดยคต
- ๑ ภาคคัอุส่าหะ กตเวทิตานทน
 แสงวงหาผลลาผล ปฏิบัติอิติว

- ๑ อินทรีย์กับชบเคี้ยว   วมางสโรยรา
คือศิษย์สำรวจมา   รมณภักดีอาจารย์
- ๑ ก่อนท้าวข่มมกา   ฤณภาพโปรตปราน
ว่าข้ามที่รทาร์   ทุกขเพื่อพิบากมา
- ๑ วันนั้นที่เก็บ   ผลพฤษณานา
อินจันทร์พวาคา   และมฤคมาเคอแดง
- ๑ กล้วยกล้ายและหวายหว้า   คชขคคและรากเงา
ขวิคขวาคมคมแดง   และลมคพคชาสค
- ๑ ขอนหน่งและเผือกมัน   ขมันชั้นสำหรับค
ผกขวิกระจับสค   สรรพสิ่งตระการหวาน
- ๑ ขอท้าวคำรัสเรียก   ขตรสองยพาพาล
มาเลือกผลาหาร   ให้ส่วยสว่างใจ
- ๑ แล้วเจ้าจะไค้ทรง   ขุขณชาติมาโลย
ข้างเยองกระหยิบไกว   กรกรายถวาศัพท
- ๑ สองทรงประสานเสียง   สรรเจ้าจำเรียงรับ
รเรอยจะเจอยจับ   จิตรท้าวขวางวาย

๑ ชั่งท้าวประวตัง	รวรงค์ทั้งหลาย
ทุกวันสยายคลาย	ทุกขส้างสว่างใจ
๑ ครองนบมเพอน	ทุกขเวทนาใน
แต่สองตในยไวย	และมีทวีเป็นสองค
๑ โอ้อิโพระทรมสวาท	ชนนีนีราสคง
เก็บผลผลาจง	จิตรผากทุกสิ่งอัน
๑ มาแม่จะลีสรง	อรองคแถมจันทร์
จักขกขมื่นขัน	ล้าองสองสกาพงา
๑ แม่เคยบรรเทาทุก	ขเพราะสองกุมาร
ชนชมภิรมยา	จิตรคลายระบมกรรม
๑ ฤาสองจะไสยาสน์	กฏในสำราญรมย์
เขื่อนคจะบรรทม	ปฐมยามบเคยควร
๑ นางท้าวพิไรว่า	กรรมใดประจวบจน
จำแม่กำศรวญครวญ	เทวหยาเห็นศรี
๑ รอยชาติเพรงแม่	ปรีภาพะมาทชี
พราหมณพฤตอินมิ	คือผู้สกับธรรม

- ๑ ขาป่นนี้ขำรงร้าง บุตรจากอุรวาณ
 ทนทุกขายัลย์ กุลเพอเพราะเวรา ฯ
- ๑๖ ท้าวทูลถามท้าวภรรคา ค้วยไธสา
 วิราชทั้งสองสูญไฉน
- ๑ ขอท้าวศรีให้แจ้งใจ ทูลเท่าใดใด
 พระบาทมิไค้บัญชา
- ๑ นางนางยังไค้รำโคกา บังคมทูลลา
 ทูเรศแสงกุมาร
- ๑ ทิรชยเคยเล่นสำราญ เลาะเลียบทุกสถาน
 แลก่ตะโกนร้องหา
- ๑ ถึงคันทว่าใหญ่สาขา หยคยันทคณา
 ก็รำรำพรรณกำสรด
- ๑ เอนคชัมพกาปรางกู กิ่งก้านช้อยชด
 ชรอุ้มเปนพุ่มคณิศร
- ๑ ร่มชิตพันแสงไทรศรีศร เพียงเพดานคัค
 แลวายุเรอขรรณมย

- ๑ เจ้าเคยมานั่งนอนชม เล่นไคยนิยม
ประสาทรณเริงใจ
- ๑ ห่อนเห็นท้าวเทียวจรไกล เสาะแสวงหาไป
ทุกแห่งพระลูกเคยจร
- ๑ ประพาสร่วมรักขจรธร วนราชคิณคชน
สอันสอาทกวาคเคียน
- ๑ นานาพฤกษาอาเกียรณ รักรักแคเคียน
สมสมอยอยม
- ๑ ยางทรายไพบายสุกรม ขวาคชีวิตชีชม
ขนนตแบกเปียนเขา
- ๑ ทรากทรกสนลักส้างเสลา แงจันทนกันเกรา
สเคาประคเคอคง
- ๑ ท้าวเลียบลอคสอคยาทง หาสองอรองค์
แลควรวณพิลาปลานใจ
- ๑ ทินเจ้าเคยเล่นใน เก็บผลเฟื่องไฟ
ทั้งสองเสวยพลางคอย

- ๑ ปรางปริงชิงกันทรงสอย น้าวหักเห็นรอย
แลหลากขยลเขาวมลาย
- ๑ สงสารไทรใหญ่พิศาล ทรงผลสุกปาน
ขั้ยมราชเรือนฉัน
- ๑ นานวิหคาโยจรร จั๊กจิกข้อนข้น
ครุณสกุณแสรงสรวล
- ๑ ไอ้สองเขารสน้อยนวล เคยนั่งชมชวน
แลฟังสกุณภาษา
- ๑ แล้วทรงชิงเข้าอัครา ใต้รักขฉายา
ลดาอันเกี่ยวกิ่งไทร
- ๑ ซาลิชนน้องแกว่งไกว กัดหาคากใจ
กักร้องตระชั้นไหวว่อน
- ๑ ที่เล่นเห็นรอยบพจร แต่สองบังอร
ทุเรศคำบลไคหนอ
- ๑ เห็นสถานอุทยานพงพอ กวางคอกกลอ
ละอบลูกคนธรรณ

- ๑ ช้อนกลิ้งส่งกลิ้งชมชู้ ลำควนคายนู
ผกาแลคตมแบ่งขาน
๑ พุกจับพุดลาพุดตาล ขุนนากโรยราน
กุสุมภัสร์ร้อยเกสร
๑ นางแย้มยี่โยโยทกา แก้วพิกุลจำปา
ยี่สุนกุหลาบมลิ
๑ ส่าวหยดพทชาติสารวิ การเกษจำ
แลยยัสกรรณีกา
๑ เจ้าเคยเค็ดคตวงมาลา ทรงแซมชฎา
ทั้งสองเป็นนินจันทร
๑ ท้าวเล็ดจ์เทยวถึงขอบคัน โบกขรณัน
ชลาแลเขยบมปรมัสระ
๑ นานาประทุมมาขานระ ตมตังระ
ทั้งห้าประการเกมปน
๑ ภูมิเรศกลิ้งกลิ้งคณธ์ เกสรโกมล
รว่อนในสระท่ายเกียร

- ๑ มีหม่อมเจ้าหว้ายเวียน สร้อยลำปากเพียน
กระแหสวายหางแดง
- ๑ เนื่ออ่อนซ่อนชโคเผื่อแฝง แมลงภู่ทรายแดง
กระต๊อกระหนกหนักลัว
- ๑ ข้างคำโยกทางผูกหิ้ว หว้ายคล้ายเห็นตัว
แลน้ำก็ใสแสงจันทร์
- ๑ เพลายายแสงสายฉันท เจ้าเคยจรวัด
ประพาสมัจฉาชมชล
- ๑ แล้วเกิดโกมุทอุบล สัตย์ขงงกล
ล้นประคับทศทอง
- ๑ บมีสยสองราชอนงค์ ไคกแสนพิศวง
พิลาปคำเนิรแสงวร
- ๑ เสกจกลบนเงอมศิขร ไตรกตรอกชอกซอน
ทั้งห้วยละหารเหวผา
- ๑ แล้วคนกลพุ่มพุกษา ฟ้าชัญชายา
รสอกพระบาทคลาศคล้าย

๑ ย่างเหยียบยหนามหนากั๊วกาย กรเป็นรื้อราย
ก็เจ็บไข้รื้อสกน

๑ คากรองชาคคองแขวนบน ระหนามพลพน
ขคิกค่านังอาไลย

๑ แว่วเสียงท้าวค้อมคูปไป ขมิยลสองไท
ก็ซันสำเนียงเรียวกรน

๑ นานาขั้กษาขั้บน พฤษกษาคันคน
ก็ร้องประททักถาม

๑ เฟลาล่วงคตียยาม ใ้เก้เถอนเคื่อนตาม
กำหนดกัซันขันชาน

๑ ท้าวเทยวงงกรมสถาน ซังสองเขาวมาลย์
อันเคยมาคอยมารดา

๑ สายัณห์แม่คัลอยคินคลา เจ้เห็นโคกา
ก็เห็นขวกระเข้าซังกัน

๑ แม่ปลิกผลไม้ขั้บนัน ึงท้าวคัล
แล้วอุมกัณหารูปพลาง

- ๑ วนันท์^๕ท่อนเห็นทงปาง ก่อนไอ้อางขนาง
 ฤาสองเสด็จทิศใต้
- ๑ ไอ้แม่^๕ฝันร้ายหนักใจ กริ่งกริ่งหุไทย
 ะไปก็พรว่ำสั่งสอน
- ๑ เล่นแต่ไกล่ ไกล่ภูธร อย่างพากันจร
 ประพาสไปไกล่ภู
- ๑ ร่ำพลางกรรแสงไคก็ ท้าวทอดทฤษฎี
 แลยลซึ่งเครื่องเล่นหลาย
- ๑ ส้มเค็้^๕บิตเรศฤาสาย ไพรค^๕บนดินคาย
 มฤครูปเลื้อสิ่ง
- ๑ โคคชอ^๕ความหิงส์ แพะแกะกะทิง
 ขรรจงประทานสองสมร
- ๑ เครื่องเล่นเห็นเวียงอยู่สลอน ไอ้สอง^๕บังอร
 สถิตคำขลนไค
- ๑ ท้าวทรงไทมนัส^๕อาไลย อสุชล^๕ของใน
 แลครวญตระเวนวงหา

- ๑ ทศิลาลาทกาศยา สองเจ้าเคยมามี
ประพาสสักถวิลเวียง
- ๑ โกญจามยุรมาฝ่ายเมือง พญาลอคล้องเคียง
ก็บานหฤทัยหรรษา
- ๑ แยกเข้าเขมรจรรณสาธิตา โนเรศสัตว์
คณาประมาณต่างพรรณ
- ๑ ค่ายเต้นเล่นไล่ชมนกัน ชมคเณนชนชั้น
แลแหลมคือเลียมแซมชน
- ๑ ไธสงทรมเส่นหันฤมล เหตุไฉนไย
สำนึกก็เคยชมสัตว์
- ๑ อนันตชนนไคร่งคัก กษิรยัยยัย
เพราะพันกำหนดสองเสวย
- ๑ ไธอรุณนัยแม่เอ๋ย มาให้แม่เฮย
บันท้าววิทกฮาด
- ๑ ฤๅเจ้าชีวิตสันสุญ พระชนมาบูร
เสด็จเสวยสวรรค

๑ จิงหาหายทวากกาบา	ชีวิตมารดา
จะขาดพินาศคายตาม ๗	
๑๒ วรราชมีทวี	สิวิสุนทรนาม
จรดลพนวาม	บริเวณวรวง
๑ ขมิพานทวิเอา	รสไธธัก์ทรง
ทุกขขมิจิตรปลง	ชีวิม้วยมรณาศ
๑ ธัก์ข้ายบทยัง	วรธาศรมราช
กิจทลวรขำท	ทขรมบพิตร
๑ ปถมัจฉนรรณถ	ธิบติขรรพชิต
มิตรภาพขนิษฐ	ปฏิบัติพระองค์
๑ อรุโณบริจา	จรลพฤกษพง
กิจการกุฎิทรง	ชลลั่นธัก์หา
๑ วรฤณชาธกของ	วรโชติประภา
พิธิพรตจรรยา	ชนมาทวิไสย
๑ ธัก์แลนชหาย	ผลพฤกษครไล
ธัก์เอนรสไซ	วรโษษฐภิปราย

- ๑ นุชเห็นอภัยประทัง   กลเบาจิตรคลาย
 ผลจิตและถวาย   วรรณทยุค
 ๑ ธิกร์เรียกยุตตรา   ชคนันนฤมล
 บริโภคผล   สุขสามัคคีโย
 ๑ ขณะนี้มีได้   จรนำอุทโก
 พิธีเพทวโร   วรรณทยุค
 ๑ ธิกร์นี้มีตรี   มจรสพจนของ
 อนุเคราะห์ด้านของ   และสำเนียงประภา
 ๑ อยมงคลเห   ตุประการวรราช
 บุตรจึงวิปลาศ   และขยดกลไก ฯ
 ๒๘ ปางไทเทพิ   สมเด็จพระ   ศรีศุภวิไลย   ยังคม
 ทูลบาท   วรรณทยุค   ท้าวหอนทรสไซ   คคินันน
 ๑ นางเร้งอาทร   เศวาโคกเพิ่มพล   ทุกขยิ่งก่อนกาล
 ขอรชภิวัต   ลานาถญาต   กรรแสงประปราย   พิไรร่ำหา

๑ กว๊ายแสงศศิธร ส่องสว่างอัมพร แต่อย่าสนธยา
เกลือบโกล้งแสงทอง เรืองรองโอภา เทียวทวนหา
หนแห่งสยสถาน

๑ สองเคยประพาธ บริเวณอาวาส ภูผาศาล ชื่นช่อ
ไตรกตรอก ทรอกห้วยเหวฮาร พุ่มพงคางคาน ละเมาะ
เสาะโคย

๑ ทรงสรเสียดร้อง เกวีนกรายกู่ก้อง กำลังแรงโรย
แต่ท้าวคร่ำครวญ รัญจนให้โหย สองกรกำไย
พระทรวงวงแก

๑ แสงคันจันจบ แห้งไคไม่พบ หมอบมองเลงแล
หาทุกค่ายดล กมลปรวนแปร เพราะสองสวาทแห
ห่างหายพิญเจิญ

๑ แต่ท้าวเที่ยวหา แม้จักคณนา มรรคาคล้ไคว
ยัณณรสะ โยชนะเตร่เตริน โดยอรรธคำเนิร คำนาน
กล่าวกลอน

๑ เสี่ยงให้เรียกหา แหะแห้งอรา เยือกเย็นอวรณ์
หมู่พฤษไพโรจน์ สักเงียบคงคร สรรพสัตว์นกร
ชบเซาเหงาขุน

๑ ทัวไทเทเวศร์ คิงขรชอยเขตร ยินศัพทเลี้ยวขุน
พิลาปละห้อย โคกสรวัยอาคร เพราะเพื่อการุณ
นางท้าวทุกซ์ทน

๑ ฝ่ายจันทรทรงกลด รัศมีศรีสด ลับพฤษพนสนธิ์
สงสารันทก ลาลกจินจน ท้วยสองนฤมล วิโยค
จำไกล

๑ ท้าวทรงกำสรด ท้วยสองเอารส รักร่วมหญไทย
หาห่อนพขพาน สถิตสถานใดใด แค้นคิดผิดใจ
หลากไออันจิหา

๑ ไอ้เจ้าเพื่อนไร่ แม่ถนอมเจ้าไร่ แต่พระเยาว์มา
จนจำเรณูวัย ภัยห่อนพารา คึงจากนัครา มาสู่
ทนยาก

๑ ควรวินิจฉัย รอยกรรมกำจัด , ซาติโพนแม่พราก
คณาไปฏก วิทคจำจาก เพราะเวรวิบาก นั้นมา
ตามผลาญ

๑ ไช้อกอนิจา อภัพสหัสสา จิงอุบัตติกาล กรัตถ
สนอง เลี้ยงสองเขาวมาลัย ห่อนยาวยืนนาน
ทั้งนิจา

๑ สุกให้สุกหา สุกแสนเวทนา สุกคิทธิกรรม
หิวโหยโวยวาท ให้ออกแห่งสุกชด แปรพักตรจรวล
คินสุกฏ

๑ ยอกรอวิวันท มิใคร่จะทัน ถวายอัญชลี ทรง
สุรเสียงร้อง ทูลสารสวามิ ไอน์ญบตี คำเคี้ยว
สุกเลี้ยง

๑ สุกสันธัสสา สุปสาชชายา ทอของคเณเอียง
วิสันญภาพ ท้าวทยสลดเพียง พสนรเวียง
ทอเบองบาทของสุ

๑ คือกัทธลัมมาศ บุคคลเอย่งชาติร แกว่งดาวคมคง
กรายกรพ่นฟาค ชาติแล้วลัมลง ในที่นั้นจึง อูประมา
นฤมล

๑ อรุณเรืองรอง เสียงสฤณภู่ง เพื่ยภพฤษ
ธารณ จันทราคารก คล้อยตกคืบคล ป่างนาฏพิกล
พิการกาเอนทร์ ฯ

๑ พระโพธิสัตว์บรมนาถ ธิบดินทรภูเอนทร์
ยลไทพฐนุชนเรน ทรทรงวิสิญญ

๑ ลำคัญพระไทยยพิตรว่า วรราชมัทรี
สันสุณชีวงคตยมี ชนมายุสังขาร

๑ ท้าวเกิกำหนดประวัตรเริง และสฤงตระตกคาล
คลายจากอุเบกขจิตรมาน นยเนตรนองชล

๑ โอ้เรียมยแจ่งจิตรพิยาก ยมิตันระยนิยล
ว่าเจ้าจะเป็นวิคัทน ทุกขถึงทำลายกาย

๑ โอ้เพอนพเนจรลำเคญ และระเอาพระศพส่าย
มาไว้ในเขตรคิขรกาย นุชเคี้ยวพเพอนมาน

- ๑ ไส้กั๊กใช้วณนิเวศ และประเทศถิ่นฐาน
ของเราจะเริ่มขมการ กิจนึ่งก็อาทร
- ๑ แม่เจ้าชีวงคตพิรา ลยในนครว
เสนาประชาที่จะขร กิติศัพทภาษา
- ๑ จักพร้อมสพรั่งขัตติยวงศ์ กั้ะทรงพระโคก
ทั้งสองบุรินทรนครา กลเกิดมหัทธรรย
- ๑ แสนสาวสนมสุธรางค กั้ะร่ากำครวณคัลย
พิณพาทย์ประโคนนิรันดร์ ครองคนงน
- ๑ ไปจนจะเชิดขมศพ วรไล่พระโกษฐกาญจน์
เสร์งานจะทั้งวิจิตรวร วรเมรตำกล
- ๑ กอบการผจงวิจิตรเรื่อง วรไซคิอำพน
ลายเลอมวิเชียรวิมล และเข็บขบวรทรง
- ๑ แทรกทศประทับวิมลเมรุ สรรพสิ่งยับยง
แก้วแก้วประภิตวรอลง กฎเรืองร่ามฉาย
- ๑ รูปสัตว์คณานุกรต่าง และคำกลคำเกียราย
เรียงเรียบระเบียบกนิรกลาย นรเทพประนมพรหม

- ๑ อินทวโรธสรนา คสุบรรณเคียงคม
พิทยาวราฤทธิคุม สรสิทธิองอาจ
- ๑ เสรีการจะเชิญบรมโกษฐ วรรัตนโสภาส
เถลิงเลอมหาพิชัยราช ชรธางคณินฉาย
- ๑ สู่เมรุรัตนพิมาน มรฎปประคัยพราย
พิศเพี้ยนพิมานอมรหมาย สรโลกละกลกัน
- ๑ ฝ่ายการมหามหรรคพ จะตระหลบสำเนียงนันท
ครนเครงละเวงกลมหัน ตประนังกำเวบเวิง
- ๑ ครนสนธยากรและคัย รัศมีรธาเพลิง
นนานาพิภกกกลคำเกิง คำเลิงศรัทธวจโคม
- ๑ เทียนที่ประยารัตนห้อย ระยะย้อยระย้าโคม
แสงสว่างที่มัมพรโพยม จำรัสสัททการา
- ๑ ตรายเท่าและถึงกิจกำหนด ศุภวารเวลา
จักถวายพระเพลิงวรยพา นุชนาฏนฤมล
- ๑ ฟ้าหล้าตระหลบพิภพก้อง กลด่มธวาคล
ฝ่ายฝูงประชาชนิกรชน ก็แจ่มแจ้งสรสรวเสริญ

- ๑ บัดนี้พิบากพิบัติเบียน สติยศเสถียรพนมเนิน
ไว้ร้างพลาลพลพเอิญ ทรมานพระกายา
- ๑ เจ้าจงจำนงคติครฝาก พระศฟไว้แก่ภรรคา
เริ่มใช้ก้นทกชอนา ถะทำไฉนนาง
- ๑ ฤาเล่าจะเผลาพระนชไ้ จะฝั่งไว้ก็ไช่ทาง
ไช่ที่กัทรวิตกพลาง คำวิหราชฤาวย
- ๑ แต่ตั้งจะนั่งทกชทขา ครเฝ้าพระศฟสาย
สมรกว่าจะไทรนมศรีรกาย อนิชาพิบากของ
- ๑ โอ้เจ้าก็มีคุณจะหา พญไคเสมอสอง
สัสดวามีภักดีจิตรปอง ข้าเรอรักขโดยหวัง
- ๑ วงศาจะพลอยกับมียล ก็มีินจะอยู่วัง
สู้เสียสละสมบัตทั้ง ชัตติยายอาไฉย
- ๑ ก่วนไคยบคิชิพิทท้าว ทรมานคำเนรไพร
เขาเพศเป็นทาสสินใจ ปฏิบัติบำรุงเรา
- ๑ โอ้เจ้ามาถึงมรณใน บริเวณศิขรเขา
ข้าชัญสังคอรระเขา เปนข้าข้าพิศาลสถาน

- ๑ อาศรมจะเป็นบรมโกษฐ รตนาประภาพาล
 บรรพทจะเป็นวรวิมาน ทิพยเมรุพรายผจง
- ๑ ศัพทสิ่งหะทิงมฤคมาศ จะต่างพาทยบรรยง
 พฤกษาจะต่างฉัตรจรงค์ และธวัชเทียวยาร
- ๑ นานาผลการกชลดา วัลลขยชบ่แย่งยาน
 ต่างเครื่องประดับวิจิตรปาน สัตว์คันทมาศ
- ๑ ฝ่ายเสียงสำเนียงวิหคใน คีขรเขตรพนาวาส
 ต่างเสียงสมโภชบรมราช วรคัพพฐไท
- ๑ เรไรระเรือบและสาธิตา จะต่างสังขเสียงใส
 ต่างแตรประโคมพระนชใน หิมเวศไพรง
- ๑ เสื่อมโคกวิโยคยพิตรสม ประภัตริคำริหง
 จิตรจักรตระหนกกิจอนง คจะคัมภีระสูญไฉน
- ๑ แล้วเคลอนพระองค์จรจาก ทิพแท่นกระไลไคล
 ขอหักถប់ระทัยพระธรรไท ธกั้แจ้งคคัก
- ๑ เสร็จทรงพระไต่ขุทกคิน รรสู่พระเทพี
 ปางสร้างผนวชประณมมี วรราชกำหนดกลวิล

- ๑ โทษควรประมวจะคณา สัปตมาศนิยมยิน
ไปไ้ส้านัศศิริอื่น ทริยนางบร้งมาน
- ๑ คาบั้นและเพือจิตรเสน หมัทธิแต่ก่อนกาล
คึกว่าพิราชนมกาล ทุกขท้าวทำนนัก
- ๑ จำเอนะยกศิริโรคม์ วรวางพระเพลวัก
ชลลพชโลมวิมลพัก ตรวรงค์ก็สำงองค์ ฯ
- ๑ ๑๕ กษณนั้นนมัทธิทรง สุนทรวงค์
กระษัตรี
- ๑ ทุกขวิตกวิสัญญี พนดูลัก
กำริห์ใน
- ๑ จิตรกนิษฐละอายใจ โทยเกรงไอย
ละอายขยาป
- ๑ อมรนิกรบลดทวบบ ตนสัทธิภาพ
บร้งควร
- ๑ ทุริตจิตรประมาทมวล เกลอนพระองค์อวร
ประจากคัก

- ๑ กรรวยบุฟองค้อครี นั้ยมประนมพัก
ทรวกักรายกราน
- ๑ ทุกขพิกลทเวษกาล ไคกสนของสาร
พิลาปทุล
- ๑ ตรุณวิบูลยเพ็ญพล สองกุมารบุญ
สถานใด ๆ
- ๑๖ สมเค็่นรนาถภูไนย มีพจนประไฟ
ประภาษสุภาสิตสาร
- ๑ สนนางนถมิทริเียวมัลย์ ออย่าทุกซ์พิการ
พิกลฤไทยชายา
- ๑ วันวารมานพราหมณพฤตมา หนึ่งเซซังมา
ประสยประสงควอนขอ
- ๑ สองโอรสราชลลอบ เวียมประคิพัทธพอ
ศรัทธาขบักเอยอวย
- ๑ บริจาคสองเสน่หอันวย พฤตมิพราหมณพาพวย
กระไลประเทศทางคีน

- ๑ จงค้ำแสนแสนหน้าผา ค้ำโคกแล้วค้ำ
 บำบักกำหนดยอมนิน
- ๑ คื่นคิขอนแก่น จ้างวาราวดี
 ยะเที่ยงยอเย้ยลยง
- ๑ เสวยสุขทุกขแล้วเวียนวง พลัดพรากพวกพ้อง
 แลบุตรธิดา มารดา
- ๑ จงใสโสมนัสสาทร สุจริตจิตร
 จงสารการทานา
- ๑ เรียมสร้างสมภารกฤษณา ภิณหารแสงขยา
 รมิขำเพ็ญภินโญ
- ๑ หวังโพธิ์สัพพัญญุติโคโร นำสัตว์ชนโน
 ทั้งหลายชรลงสงสาร
- ๑ แม้ม้าคยูนชเรียมมาน ชีพยังไ้ลาญ
 จะสืบสนองครองวงศ์
- ๑ เห็นจักสยสองยคยง เที่ยงแท้งตรง
 แลโดยสังเกตจินดา

- ๑ ศฤงคารบริวารโศกา   สิ่งสรรพนानา
ประสงค์จะไต่กังไ
- ๑ โสทของคบุรุษโคโค   ห่อนมีสงไสย
ทั้งพี่แลอวยเออาภาว
- ๑ บำเพ็ญเพื่อผลศีลทาน   ภาวนานันนนาน
ก็ไต่ฮสังไชยชาติ
- ๑ แม้นียลาจลลลล   สรรวมสิ่งประสาท
ประสิทธิประสงค์แผ่ผล
- ๑ ขมิไต่ยอทั้แก่ตน   ยากไร้ทุรพล
ก็อวยบอิมทานัง
- ๑ จนตกเช่ญใจแล้วยัง   ไ้ไม่สิ่งหวัง
จะกอบพะโกยเป็นทาน
- ๑ เห็นแค่สองเส้นหงสสาร   จะเปรียบบ่่วยการ
บเท่าพระโพธิญาณ
- ๑ บุตรทานอวยด้วยศรัทธา   แต่ยังไม่สา
มโนคำนังนิจกาล

- ๑ เป็นแต่พาเหียรแห่งท่าน ห่อนอิมอกปาน
ข้าเพื่ออุชฌติกะทานา
- ๑ ทานภายในเขื่องอาตมา จิตรจงจินคำ
ผู้มีประโยชน์สิ่งสรรพ
- ๑ คือหนึ่งมั่งสัจเกศกรรัฐ หนึ่งนัยนาอัน
แลโลหิตาควงใจ
- ๑ จักแหะแตรและให้ไป เป็นทานเลื่อมใส
ศรัทธาแก่จากปอง
- ๑ ประโยชน์โพธิพทธโดยคลอง โดยธรรมจําของ
บรมของคอรีย์
- ๑ จงช่วยเพิ่มผลจาคี ทานาขารมี
เป็นเอกจิตรสาธุ
- ๑ เทพัสคัมปัญชาญ ธรรมาสนช
มโนภิรมย์เปรมปรา
- ๑ แล้วทูลสนของสารราชา ปางข้าบาทมา
ขแจ้งขยลกโลก

๑ ให้ข้าโคกร้อนหฤทัย บัวย้อมประไลย
 กล้วยสองครุณหลากหลาย

๑ ท้าวคอบยังห่อนพร้องพราย คัวยเห็นเห็นอภัย
 พระนพพงมาคณ

๒ ชายากรายบาทยุคล รัชส่วนกุศล
 สมเค็ยพิตรวรรา

๑ ทูลพลางโสมนัสศรัทธา ข้าอุ้มครรร
 กำหนดประสูติจากครรร

๑ ไต่เลียงรักษาย่อนยัน เข้านำนมอัน
 บำรุงคัวยความการุญ

๑ ห่อนเสียแรงรักสองสน ทรรภาพ้องปน
 ประนอมหฤไทยโสสานต์

๑ หนึ่งใช้ชื่อนาถภูบาล ปรีดาคัวยทาน
 จงยั้งพระราชากรมล

๑ ให้ผ่องภูณโยนิยล ผจญหมู่อกุศล
 คิอขาปกรรมข้ายมาร

- ๑ ให้พ่ายแพ้วพระสันทาน   ขัณฑ์พิจารณา
 คอเพชรอรอรอน ๑
- ๑ ปางนั้นบรมนาถ   วรรณชิตีเขตร
 ยินสารสุนทรอร   วิกิตรัสคำรัสสนอง
- ๑ เออออพระนังท้าว   ผิวเรียบมขงทอง
 เลื่อมใสศรัทธาปอง   บริจาคนินยล
- ๑ ไหนเลยจะกาลมาน   อิศรรยาลาถ
 ท้าวนายบลกล   กิจนินมาแจ้งแจ้ง
- ๑ คือโลมหิงษา   กิอขัติเสียวแสง
 สยงเย็นยบแสง   สิริโยบโสภาส
- ๑ อนึ่งปรกติ   คณนายคลาคลา
 สอนแสนสัสมนอา   กำหนดโยชนโคยฤก
- ๑ ยังเกิดสันทนหาวค   นฤนาทครนครก
 ขวนขวนสนั่นฮัก   ฤกเพิงภมรณัน
- ๑ ขุนเขาพระเมรุธร   กิโอนอ่อนนิวาทคัล
 คอยยอกลทาวัล   ยเวตรต้องอัครคัล

๑ ทวยเทพยภูผา	รักษเทวโงยจล
อากาศเบื่องชน	ศิรสารการทาน
๑ เทพธรรมาเมศร์	ธกัโปรยกุสมมัลย์
แย้มเยิ้มพิมานขาน	จิตรโมทนายุญ
๑ พรหมาวราเรือง	ฤทธิภาพอกุศลย์คุณ
ไกรเกรียงสำเนียงสน	ทรท้าวอำนวยพร
๑ นานาคณานาง	สุรเทพยธัส
บั้งทรงสำเนียงวร	ศรียงคชขัศวญ
๑ บ้างจียรบ้ำรำ	ลำนนำโคยขวรชวน
แซ่ซ้องล้ำวลสรวล	จิตรสารการา
๑ ลางเทพยธิตาชม	วรทานโอฬาร
ยลแย้มภริมยา	ยกยอยศพระทานไท
๑ เบื่องชนชรอุมคลุ้ม	อดนัคนองใน
ขยับเปรี๊ญวแวบไว	กั้ววาววแววตา
๑ คอเมฆลาล์อ	สุรรามระเห็จหา
เลี้ยวไล่ในเมฆา	กักระเกริกนภากาศ

๑ คนธรรพครุฑา	วิทยาผของยাত্র
ไพบรุษปมาลาค	คณนาอเนกนัย
๑ แสงสุริเยศยัง	ศศิฉายจะแจ่มจับ
การาประกาศัย	รัศมีประเทืองธาร
๑ โสภมมวาทา	จตุโลกบาลชาญ
น้อมเคียรศรีโรตมกราน	อภิวันตสรเสริญ
๑ ฝ่ายพนพนัสสถาน	หิมพานต์คณงเนิน
ไพโรพฤษกษณเณญ	กล่ออนคือกรว้า
๑ ท้องลมกำเรียวหวน	รูกษกาลทำลายลำ
กึ่งก้านระเณนย้า	ยมิทานกทยทน
๑ ลางเหล่าฤคุดอก	ยมิทันกำหนดผล
ผลทาลตระการปน	ยบษชาติตมขาน
๑ สิ่งสรพพฤษยา	กพิกลพิการทาล
ไซ้เชิงฤคูกาล	ก้อยต์ฝิดผวน
๑ ยักษาคณานก	ก้อเนกโหยหวน
สังคัพทแสรวรณญ	พนไพรรวมคง

๑๑. บัณฑิตยารัษฎะ
 ๑๒. นานาคณาหมื่น
 ๑๓. ศิษย์ไพร่
 ๑๔. คชสารกำเริบ
 ๑๕. ล่องเชิงสำเริง
 ๑๖. สิงหนัดคนองใน
 ๑๗. ต่างต่างผยอง
 ๑๘. สรรพสัตว์อันเป็น
 ๑๙. กลัปลากลายคำนึง
 ๒๐. เบื้องขึ้นอรรณพ
 ๒๑. ลลอบกระฉอกชลธิ
 ๒๒. กีกก้องสเทือน
 ๒๓. คณิลมรมสินธุ์
 ๒๔. มนัสชนชมนาน
- กลให้จำนงปลง
 ๒๕. วิชาสองสมร
 ๒๖. จตุบาททอง
 ๒๗. สุขปฏิบัติเปรมปรา
 ๒๘. นฤนาทโกลา
 ๒๙. ทรเล่นคือกังหัน
 ๓๐. พนพฤษไพรวิน
 ๓๑. นรสิงหรรษา
 ๓๒. วิชเวรพาธา
 ๓๓. วรรกัสมัคสมาน ๑
 ๓๔. เกรงครนคลนกาล
 ๓๕. ฟองฟุ้งวารี
 ๓๖. สำเนียงเสียงโสม

- ๑ มัจฉาคณามากมาน ผู้ค้ำตำราญ
สำเร็จประชุมชมชล
- ๑ ทิมิติมิงคลอนนต์ รองพินภวคณ
กำหนดประมาณหิมา
- ๑ กุมภีลจระเข้เหว ราชพรรษา
มังกรกำเรียบฉนวน
- ๑ กุญชรกรกฎวิจิตรว จูงเือกเสือกพรว
ภูษงคชาติสำเร็จ
- ๑ โลมาเกล้าคัชรเทิง วาฬห้วยลของเซิง
คนากคลตามตามกัน
- ๑ ต่างผดพ่นน้ำพัวพัน สาธการทานอัน
บำเพ็ญพระโพธิญาณ
- ๑ สรรพสิ่งอัครรรยบันดาล ตรีสยชกกิจการ
ทั้งปวงแควราชเทพ
- ๑ ส่วนสมเ็จนาฏมัตริ สกยสารสวามิ
บดินทุรนสนธิจักรรย์

- ๑ นางท้าวท้าวทูลทรงธรรม์ โดยอัครวรยอัน
บันดาลในเบองขรรยาย
- ๑ แดงดวายแต่ต้นจนปลาย โดยตั้งขยาย
วิจารณ์กลาสยสรรพ
- ๑ มัทรีศรีสุนทรแจ่มจันทร์ ทรงลักษณลาวัณ
วิไลเลิศกานดา
- ๑ กอข้วยยศศักดิ์วิรา บุตรีราชา
วิราชไททรงนาม
- ๑ มัทราชชาติเชื้อชาญสนาม เกลโซเรืองราม
สมขั้สมบุรณธานี
- ๑ พรพณาโณมราชเทพี ในกัณท์มัทรี
ขได้สขุมพิสการ
- ๑ ในกัณท์ลักขรรพพรพรหาร ไซ้เชิงชำนาญ
นิพนธโดยพยายาม
- ๑ มัทรีเสาวภาคย์นงราม ขริบรณโดยตาม
ภราธรรธกษตรง ฯ

